

27.6.2019
EOAK 1588/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Notaari Kaisu Lehtikangas

LAPIN ENSI- JA TURVAKOTI

Tarkastuspöytäkirja

Aika 21.3.2018

Paikka: Lapin Ensi- ja turvakoti
Lähteentie 5, 96400 Rovaniemi

Läsnä: Oikeusasiamiehen kansliasta:
Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin
Esittelijäneuvos Riitta Länsisyrjä
Vanhempi oikeusasiamiehen sihteeri Terhi-Arjola Sarja
Notaari Kaisu Lehtikangas

Ensi- ja turvakodista:

- Turvakodin vastaava sosiaalityöntekijä
- Turvakodin ohjaaja
- Turvakodin ohjaajan sijainen

TARKASTUKSESTA

Tarkastus tehtiin ennalta ilmoittamatta. Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin kertoi lyhyesti oikeusasiamiehen suorittamista tarkastuksista sosiaalihuollon yksiköihin.

Perustuslain 109 §:n 1 momentin nojalla oikeusasiamies valvoo, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset ja virkamiehet noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Lisäksi hänen valvontaansa kuuluvat muutkin, jotka hoitavat julkista tehtävää. Oikeusasiamies seuraa erityisesti, että hyvä hallinto sekä perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 5 §:n mukaan oikeusasiamies toimittaa tarpeen mukaan tarkastuksia perehtyäkseen laillisuusvalvontaansa kuuluviin asioihin.

Tarkastuksen yhteydessä oikeusasiamiehellä ja hänen määräämälleen eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiehellä on oikeus päästä valvottavan kaikkiin tiloihin ja tietojärjestelmiin sekä oikeus keskustella luottamuksellisesti tarkastuskohteen henkilökunnan sekä

siellä palvelevien tai sinne sijoitettujen henkilöiden kanssa.

Sosiaalihuoltolain mukaan sosiaalipalveluja on järjestettävä lähisuhde- ja perheväkivallasta sekä muuta väkivallasta ja kaltoinkohtelusta aiheutuvaan tuen tarpeeseen.

TARKASTETTAVA KOHDE

Lapin Ensi- ja turvakoti sijaitsee Ounasvaaralla noin kilometrin päässä Rovaniemen keskustasta. Lapin ensi- ja turvakodissa on ensikodin ja turvakodin lisäksi Pidä kiinni® -hoitojärjestelmän Ensikoti Talvikki ja avopalveluyksikkö Tuulia. Ensikoti Talvikki ja avopalveluyksikkö Tuulia ovat tarkoitettu päihteitä käyttäville raskaana oleville naisille ja vauva-perheille. Lapin Ensi- ja turvakoti tarjoaa lisäksi paljon erilaisia avohuollon palveluja.

Turvakoti on tarkoitettu kaikille perhe- tai lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille, jotka tarvitsevat apua ja tukea tilanteesta selviämiseen sekä väliaikaisen asuinpaikan. Turvakotiin voi hakeutua myös väkivallan pelon tai uhan vuoksi.

Turvakoti sijaitsee rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa ja turvakodin tilat ovat esteettömät. Ulko-ovi on aina lukossa ja ulkopuolella on kameravalvonta. Turvakodissa on seitsemän asuntoa, jotka ovat kaksioita ja yksiöitä ja joissa on minikeittiö ja kylpyhuone.

TURVAKODIN TOIMINTA

Tarkastuksen aikana turvakodissa oli yksi äiti kolmen lapsen kanssa ja yksin tullut nainen.

Vuonna 2017 Lapin turvakodissa oli 173 asiakasta 17 Lapin kunnasta (kuntia 21). Asiakkaat tulivat turvakotiin joko oma-aloitteisesti tai sosiaalihuollon ohjaamina. Asiakkaat tulevat turvakotiin pääsääntöisesti virka-ajan ulkopuolella. Turvakodissa ollaan yhdestä vuorokaudesta 60 vuorokauteen ja keskimääräinen asumisaika on noin 14 vuorokautta. Turvakodissa työskentelee vastaava sosiaalityöntekijä ja viisi päiväohjaajaa ja 2 yö ohjaajaa.

Turvakotiin hakeutuneet asiakkaat ovat olleet pääsääntöisesti naisia lastensa kanssa. Naiset ovat olleet kaiken ikäisiä, myös vanhuksia, ja lapset ovat olleet iältään 0–17 vuotiaita. Lapsettomilla naisilla on nykyään helpompaa päästä turvakotiin. Viime vuonna Lapin turvakodissa oli 27 yksin tullutta naista. Viime vuonna myös kaksi alaikäistä lasta hakeutui itse turvakotiin. Turvakodissa on ollut myös paljon maahanmuuttajataustaisia naisia ja lapsia. Viime vuonna 50 henkilöä oli muun kuin suomenkielisiä. Turvakodissa on mahdollisuus käyttää tulkkipalveluja ja usein on käytössä puhelintulkkkaus.

Turvakodissa esiintyy väkivaltaa, mutta keskustelun mukaan aika vähän. Kaikilla työntekijöillä on käytössään hälyttimet ja hälytyksen tehtyä poliisi tai vartijat tulevat paikalle. Työntekijöillä on väkivaltaan liittyvää koulutusta ja osaamista.

Kun vanhempi tulee lapsen kanssa turvakotiin, tehdään lapsesta lastensuojeluilmoitus kotikuntaan. Keskustelun mukaan yhteistyö asiakkaiden kotikunnan kanssa toimii vaihtelevasti.

Turvakodissa oleskelu on maksutonta asiakkaille. Asiakkaille tarjotaan aamupala, lounas, päivällinen ja iltapala. Vanhemmalle on tarjolla lastenhoitoapua, kouluikäisten lasten koulunkäynti pyritään järjestämään.

Vastaavan sosiaalityöntekijän mukaan Lapin Ensi- ja Turvakoti on tiedottanut viranomaisia toiminnastaan. Vuonna 2017 lähetettiin 600 sähköpostia muun muassa sosiaalitoimiin, neuvoloihin, kouluihin, poliisiin ja kuntien perusturvalautakuntiin.

Vastaavan sosiaalityöntekijän käsityksen mukaan turvakodissa on riittävästi perhepaikkoja avun tarvitsijoille. Hänen mukaansa etäisyydet Lapissa turvakotiin ovat pitkät ja se voi vaikuttaa turvakotiin hakeutumiseen, vaikka tarvetta voisi ollakin. Rahattomuus tai kulkuneuvon puute ei ole esteenä turvakotiin tuloon. Tarpeen vaatiessa asiakas voi sopia turvakodin henkilöstön kanssa, että asiakas voi tulla turvakotiin Lapin alueelta taksilla, jos julkista kulkuneuvoa tai omaa autoa, muuta kyytiä ei ole saatavilla tai ne eivät ole turvallisia asiakkaan tilanteessa. On mahdollista, että ensi vuonna tulee yksipaikkainen etäturvakoti Sodankylään, joka lyhentää välimatkaa turvakotiin.

VUODEN TEEMA: YKSITYISYYS

Oikeusasiamiehen kanslian erityisenä tarkastusteemana vuonna 2018 on oikeus yksityisyyteen. Tämän vuoksi tarkastuksilla kiinnitetään erityisesti huomiota myös siihen, miten tarkastuskohteessa huomioidaan henkilön yksityisyys ja toimitaan niin, että mm. toimintatavoissa ja kohtelussa yksityisyys toteutuu paremmin.

Jokaisella perheellä tai yksin tulleella asiakkaalla on oma huone käytössään ja asiakkaiden asioista ei keskustella yhteisissä tiloissa.

OMAVALVONTASUUNNITELMA

Omavalvontasuunnitelma oli esillä turvakodin käytävällä.

ARVIO

Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin piti myönteisenä Lapin Ensi- ja Turvakodin tekemää laajaa tiedotusta toiminnastaan alueen eri viranomaisille.

Apulaisoikeusasiamies pitää tärkeänä jatkuvaa aktiivista tiedottamista turvakodin palveluista

Apulaisoikeusasiamies totesi vielä, että turvakodissa voisi ohjeistaa kotiinlähtijöitä ja myös tiedottaa alueen viranomaisille poliisin valtuuksista antaa välitön lähestymiskielto väkivallantekijälle (Laki lähestymiskiellosta 3 luku 11 §).

Suomi on allekirjoittanut Euroopan neuvoston yleissopimuksen, Istanbulin sopimuksen, naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta.

Sopimuksen 52 artikla koskee välittömiä lähestymiskieltoja. Sen mukaan osapuolet toteuttavat tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet varmistaakseen, että toimivaltaisille viranomaisille annetaan valtuudet määrätä välittömän vaaran uhatessa perheväkivallan tekijä poistumaan uhrin tai vaarassa olevan henkilön asunnosta riittävän pitkäksi ajaksi sekä valtuudet kieltää väkivallantekijää menemästä uhrin tai vaarassa olevan henkilön asuntoon tai ottamasta yhteyttä häneen. Tämän artiklan mukaisesti toteutettavissa toimissa asetetaan etusijalle uhrien tai vaarassa olevien henkilöiden turvallisuus.

Tarkastus ei antanut oikeusasiamiehelle aihetta enempään.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Notaari

Kaisu Lehtikangas

Tiedoksi: Lapin Ensi- ja turvakoti
Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos